

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”
Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

RAPORT Z TESTOWANIA Instrumentu „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”

w programie „Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Instytucja organizująca nabór:

Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych

00-676 Warszawa, ul. Marszałkowska 55/73 I.61

Lipiec 2023 roku

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

Spis treści

1. Instrument „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”	3
1.1. Pojęcia	3
1.2. Cel instrumentu	4
1.3. Odbiorcy instrumentu	4
1.4. Założenia Instrumentu (skrótowy opis instrumentu)	5
1.5. Umieszczenie instrumentu w systemie prawnym	6
1.6. Podsumowanie procesu testowania instrumentu (wnioski, rekomendacje)	6
1.7. Mocne strony Instrumentu	8
1.8. Wyzwania związane z wdrożeniem Instrumentu	9
2. Rekomendacje po zakończeniu procesu testowania Instrumentów	10

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”
Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

1. Instrument „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”

1.1. Pojęcia

- a) **Projekt** - „Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.
- b) **Raport** – Raport z testowania Instrumentu „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”.
- c) **Instrument** - Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia.
- d) **Wnioskujący** – pracodawca składający dokumenty aplikacyjne w ramach przedmiotowego naboru.
- e) **Uczestnik Instrumentu** – pracodawca biorący udział w testowaniu instrumentu „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”.
- f) **Podmiot udzielający wsparcia** – Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych (POPON).
- g) **Pracodawca** – jednostka organizacyjna, również nieposiadająca osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników (osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, spółdzielczej umowy o pracę, powołania, mianowania lub wyboru).
- h) **IPR** – Indywidualny Program Rehabilitacji – dokument zawierający indywidualną diagnozę sytuacji zawodowej pracownika oraz planowane działania, których celem jest jego rehabilitacja zawodowa rozumiana jako umożliwienie pracownikowi utrzymanie zatrudnienia i rozwoju zawodowego.
- i) **Ograniczenie zawodowe** – bariery utrudniające świadczenie pracy zawodowej. Bariery te mogą wynikać zarówno ze stanu zdrowia, kondycji psychofizycznej pracownika, braku odpowiednich kompetencji i kwalifikacji zawodowych jak i z niedostosowanego do jego indywidualnych potrzeb środowiska pracy i otoczenia. Wystąpienie ograniczeń zawodowych skutkuje zauważalnym spadkiem jakości, efektywności, wydajności wykonywanej pracy zawodowej co w konsekwencji może przełożyć się na utratę zatrudnienia.
- j) **Osoby niepełnosprawne ze schorzeniami specjalnymi** – osoby niepełnosprawne, którym orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz niewidomi.
- k) **Niewidomi** – osoby niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawnych z symbolem przyczyny niepełnosprawności 04-O.
- l) **Ustawa o rehabilitacji** - ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”
Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

1.2. Cel instrumentu

Instrument przewiduje udzielenie wsparcia adaptacyjnego osobom pracującym, które stały się niepełnosprawne w trakcie zatrudnienia lub ich niepełnosprawność się pogłębiła w taki sposób, że wystąpiły u nich znaczne ograniczenia zawodowe utrudniające im kontynuację świadczenia pracy zawodowej. Wdrożenie Instrumentu zapobiegnie, że osoby te znikną z rynku pracy. Zmniejszy też koszty społeczne i ekonomiczne działań państwa w tym zakresie. Co więcej, ograniczy koszty ich ponownej aktywizacji zawodowej.

Celem Instrumentu jest utrzymanie w zatrudnieniu osób, które stały się niepełnosprawne w trakcie zatrudnienia lub ich niepełnosprawność się pogłębiła, poprzez:

- zagwarantowanie osobie niepełnosprawnej optymalnego, szybkiego i kompleksowego wsparcia, które zmniejszy jej ograniczenia zawodowe związane z nową niepełnosprawnością,
- zmotywowanie pracownika do utrzymania aktywności zawodowej,
- niwelowanie ewentualnych skutków nowo nabytej niepełnosprawności w miejscu pracy.

Wdrożenie Instrumentu umożliwi osobie niepełnosprawnej, pomimo nabycia lub pogłębienia się jej niepełnosprawności, **kontynuację i utrzymanie zatrudnienia w obecnym miejscu pracy**, w znanym jej środowisku. Zapewni jej wszechstronne, kompleksowe, zindywidualizowane wsparcie dostosowane do jej nowych potrzeb. Utrzymanie aktywności zawodowej zapobiegnie wykluczeniu, marginalizacji oraz pogorszeniu się sytuacji materialnej osoby niepełnosprawnej.

1.3. Odbiorcy instrumentu

Odbiorcą Instrumentu jest każdy pracownik, który stał się niepełnosprawny albo, którego niepełnosprawność pogłębiła się w okresie zatrudnienia, tj. Instrument kierowany jest do tych niepełnosprawnych pracowników, u których wystąpiły ograniczenia zawodowe w trakcie trwania stosunku pracy. Warunkiem udzielenia wsparcia jest wydanie orzeczenia po raz pierwszy w okresie zatrudnienia albo wydanie kolejnego orzeczenia, z którego wynika zmiana stopnia niepełnosprawności:

- 1) zmiana stopnia lekkiego na stopień umiarkowany lub znaczny, albo
- 2) zmiana stopnia umiarkowanego na stopień znaczny, albo
- 3) wydanie kolejnego orzeczenia, z którego wynika wymagany symbol przyczyny niepełnosprawności, tj. że w stosunku do tego pracownika orzeczono po raz pierwszy chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję, lub gdy osoba ta stała się niewidoma (Osoby niepełnosprawne ze schorzeniami specjalnymi).

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”
Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

1.4. Założenia Instrumentu (skrócony opis instrumentu)

O udział w Instrumencie ubiegać może się każdy pracodawca zatrudniający pracownika, który stał się niepełnosprawny albo, którego niepełnosprawność pogłębiła się w okresie zatrudnienia.

W sytuacji wystąpienia ograniczeń zawodowych u pracownika, pracodawca wraz z tym pracownikiem opracowują Indywidualny Program Rehabilitacji (IPR). W razie potrzeby, przy opracowaniu IPR mogą oni skorzystać ze wsparcia eksperta lub doradcy zewnętrznego np. doradcy zawodowego, psychologa, lekarza, rehabilitanta czyli osoby, której wiedza i wsparcie merytoryczne mogą przyczynić się do lepszego zdiagnozowania potrzeb osoby niepełnosprawnej. Koszty ewentualnego doradztwa mogą być finansowane w ramach IPR.

IPR obejmuje (obligatoryjne elementy):

- diagnozę sytuacji zawodowej pracownika niepełnosprawnego,
- opis występujących ograniczeń zawodowych,
- proponowane działania zmniejszające wskazane ograniczenia i umożliwiające dalsze utrzymanie pracownika w zatrudnieniu,
- szacunkowe koszty działań i terminy ich realizacji,
- wskazuje osoby odpowiedzialne za realizację działań oraz
- terminy oceny IPR.

Katalog działań możliwych do sfinansowania w ramach IPR jest katalogiem otwartym. Działania są indywidualnie dobierane w oparciu o zdiagnozowane ograniczenia zawodowe i potrzeby osoby niepełnosprawnej. Mogą mieć charakter wsparcia indywidualnego dla pracownika, takiego jak np. finansowanie leczenia i rehabilitacji, zaopatrzenia ortopedycznego, zapewnienie asystenta itp. oraz wsparcia dla pracodawcy np. na dostosowanie stanowiska pracy, likwidację barier architektonicznych w miejscu pracy, przeszkolenie pracownika itp. Możliwe wydatki muszą mieć swoje uzasadnienie i oparcie w opracowanym programie rehabilitacji. Nie są ograniczane żadnymi limitami kwotowymi poza ogólną zasadą finansowania pomocy publicznej, która dotyczy racjonalności, oszczędności i optymalności wydatku.

Skorzystanie ze wsparcia przez pracodawcę lub pracownika w ramach Gwarancji Zatrudnienia nie wyklucza możliwości skorzystania z innych form wsparcia przewidzianych prawem, na zasadach ogólnych określonych w tych przepisach przy założeniu że nie nastąpi podwójne finansowanie tych samych wydatków.

IPR opracowywany jest maksymalnie na 6 miesięcy. Kwalifikowalne są wyłącznie wydatki poniesione zgodnie z IPR po dniu podpisania umowy z uczestnikiem pilotażu Instrumentu.

IPR może być modyfikowany i np. uzupełniany o dodatkowe działania, których nie udało się przewidzieć na etapie jego opracowania. Nie ma ograniczeń w zakresie składania wniosków
Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

modyfikujących czy też w uzasadnionych przypadkach wniosków o finansowanie kolejnego IPR w stosunku do tego samego pracownika. Każdorazowa zmiana IPR wymaga akceptacji Podmiotu udzielającego wsparcia.

Pracodawca wskazuje czy umowa o realizację IPR ma być dwustronna tj. zawarta tylko pomiędzy nim i jednostką udzielającą wsparcia (w takiej sytuacji wszystkie środki finansowe trafiają na konto pracodawcy i on odpowiada za ich rozliczenie) czy też trójstronna – zawarta pomiędzy nim, jednostką udzielającą wsparcia i osobą niepełnosprawną (w takiej sytuacji środki finansowe trafiają w odpowiednich częściach na konto pracodawcy i osoby niepełnosprawnej, każda ze stron odpowiada za rozliczenie swojej puli środków).

1.5. Umiejscowienie instrumentu w systemie prawnym

Udzielone wsparcie stanowi pomoc publiczną.

Instrument stanowiłby uzupełnienie istniejącej luki we wsparciu grupy osób niepełnosprawnych, które pierwsze orzeczenie nabyły w trakcie zatrudnienia lub gdy stan ich zdrowia pogorszył się podczas zatrudnienia. Wsparcie ma na celu przeciwdziałanie wejściu tej grupy osób do grona osób biernych zawodowo/wykluczonych z rynku pracy. Jest to realna dla nich szansa i możliwość pełnego i satysfakcjonującego funkcjonowania w wymiarze społecznych i ekonomicznych.

Realizatorem Instrumentu byłby Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.6. Podsumowanie procesu testowania instrumentu (wnioski, rekomendacje)

84 podmioty z terenu całego kraju zgłosiły wstępny udział w testowaniu Instrumentu „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”, z czego:

- 33 wnioski od 24 różnych podmiotów wpłynęło do oceny,
- 4 wnioski nie spełniały wymagań formalnych:
 - w 2 wnioskach orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zostało wydane przed zatrudnieniem pracownika oraz
 - w 2 wnioskach pracownik ostatecznie wycofał się z udziału - nie przedstawił pracodawcy orzeczenia o stopniu niepełnosprawności
- 29 wniosków zaopiniowano pozytywnie (od 22 różnych podmiotów), wnioski zostały skierowane do finansowania.

Średnia wartość na którą składany był 1 wniosek to 40 503,02 PLN, przy czym maksymalna kwota wniosku to 90 000,00 PLN, a minimalna kwota to 2 800,00 PLN.

Łączna wartość udzielonego wsparcia wyniosła ostatecznie 847 096,65 PLN. Średnia wartość udzielonego wsparcia na 1 IPR wyniosła 29 210,23 PLN.

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

Wśród wniosków zaopiniowanych pozytywnie te które były składane z uwagi na nabycie niepełnosprawności po raz pierwszy (pierwsze orzeczenie) było 21, w tym: znaczny stopień 1 wniosek, umiarkowany stopień 12 wniosków oraz lekki stopień 8 wniosków. Z kolei wniosków składanych z uwagi na pogorszenie się stanu zdrowia (kolejne orzeczenie) było 8, w tym: zmiana z lekkiego na umiarkowany 7 wniosków oraz zmiana z umiarkowanego na znaczny 1 wniosek. Poniżej wskazano rodzaje niepełnosprawności (należy mieć na względzie, że u niektórych osób w orzeczeniu było więcej niż 1 symbol przyczyny niepełnosprawności):

02-P – 4	04-O – 2	08- T – 2	10-N – 5
03-L – 3	05-R – 17	09-M – 3	11-I – 2

Poniżej wydatki które zostały sfinansowane w ramach udzielonego wsparcia:

	Wnioskowane wsparcie	Udzielone wsparcie
Rehabilitacja i leczenie	11	11
Zaopatrzenie ortopedyczne i wyroby medyczne	9	9
Szkolenia	4	3
Wyposażenie stanowiska pracy, w tym utworzenie stanowiska pracy zdalnej:		
Fotel/ krzesło biurowe	9	9
Biurowo regulowane	8	8
Komputer/laptop	10	10
Monitor	5	4
Drukarka/ urządzenie wielofunkcyjne	5	5
Samochód	9	5
Maszyny myjące	4	4
Maszyny i urządzenie specjalistyczne	14	14

Wszyscy Uczestnicy Instrumentu zdecydowali się na zawarcie umowy dwustronnej.

Powody, dla których podmioty wstępnie deklarujące udział w testowaniu nie wzięły w nim udziału (nie złożyły dokumentów):

- firma posiada status ZPCHR lub ZAZ co wykluczyło ją z możliwości testowania - 12 podmiotów,

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

- pracownik legitymował się znacznym stopniem niepełnosprawności – nowe orzeczenie też było w stopniu znacznym, nie można było wykazać pogorszenia się stanu zdrowia – 8 podmiotów,
- ostatecznie zmniejszono ograniczenia zawodowe własnymi środkami – 6 podmiotów,
- zbyt skomplikowana procedura/ za mało czasu – 6 podmiotów,
- trudności po stronie zatrudnionych pracowników tj. pracownik nie dostarczył nowego orzeczenia albo nie chciał wziąć udziału w testowaniu – 4 podmioty,
- odmowa podania powodu – 25 podmiotów.

Z wyników przeprowadzonych ankiet (szerzej w Załączniku do Raportów z testowania Instrumentów w programie „Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy” – ANKIETY) wynika, iż Instrument ma duże znaczenie jeśli chodzi o jego wartość motywacyjną do utrzymania w zatrudnieniu pracowników, którzy nabyli niepełnosprawność lub ich stan zdrowia pogorszył się. Na pytanie: **W jakim stopniu udział w pilotażu przyczynił się do tego, że zdecydowali się Państwo utrzymać w zatrudnieniu osobę niepełnosprawną?**

- 38% uznało to za czynnik decydujący, bez którego nie zdecydowaliby się utrzymać w zatrudnieniu konkretnej osoby niepełnosprawnej.
- 50% ankietowanych odpowiedziało, że zachęciło ich to ale nie był to czynnik decydujący.
- Dla 12 % nie miało to większego znaczenia -odpowiedzi „raczej nie miało znaczenia”.
- Żaden z respondentów nie udzielił odpowiedzi „nie miało żadnego znaczenia”.

Większość respondentów - 75% uznało proces wnioskowania o wsparcie za łatwy. Dla 25% proces wnioskowania były trudny.

Wszyscy respondenci uznali wysokość wsparcia za atrakcyjną i poleciliby skorzystanie z instrumentu innym przedsiębiorcom. 100% rekomendowało aby wdrożyć go na stałe do systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.

1.7. Mocne strony Instrumentu

Poniżej zostały przedstawione mocne strony Instrumentu zaobserwowane podczas jego testowania.

<p>Mocne strony</p> <p>Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie adaptacyjne pozwalające na utrzymanie dotychczasowego zatrudnienia, • Instrument przewiduje wsparcie dostosowane do indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej w sytuacji pogorszenia stanu zdrowia, • włączenie pracownika w proces określenia czynników motywujących do
---	---

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

	<p>pozostania w zatrudnieniu oraz niwelujących powstałe niedogodności/bariery (wsparcie „szyte na miarę”),</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontynuacja zatrudnienia w obecnym miejscu pracy, • utrzymanie aktywności zawodowej (zapobieganie pogorszenia sytuacji materialnej osoby niepełnosprawnej), • mniejsze koszty społeczne i ekonomiczne (ograniczenie kosztów ponownej aktywizacji zawodowej oraz pobierania zasiłków, rent).
--	--

1.8. Wyzwania związane z wdrożeniem Instrumentu

Poniżej zostały wskazane wyzwania oraz ewentualne zagrożenia związane z realizacją przedmiotowego Instrumentu.

<p>Wyzwania Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zagwarantowanie osobie niepełnosprawnej szybkiego i kompleksowego wsparcia, które zmniejszy jej ograniczenia zawodowe związane z nabyciem/pogłębieniem niepełnosprawności, • zautomatyzowanie weryfikacji spełnienia warunków przez pracodawcę oraz wypłaty wsparcia, • wprowadzenie wymogu minimalnego stażu pracy u danego pracodawcy uprawniającego do wsparcia, np. 1 rok, 2 lata, • zaangażowanie ekspertów weryfikujących składane wnioski z zakresu potrzeb osób niepełnosprawnych, rynku pracy, itd. • budżetowanie środków w danym roku podatkowym na realizację przedmiotowego instrumentu przez
--	--

Projekt partnerski

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

	właściwy organ.
--	-----------------

2. Rekomendacje po zakończeniu procesu testowania Instrumentów

Mając na względzie przeprowadzone testowanie Instrumentu, przedstawione w niniejszym Raporcie, **rekomenduje się do wprowadzenia do Ustawy o rehabilitacji Instrumentu:**

- „Gwarancja zatrudnienia - wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia”.

Rekomendowany Instrument jest akceptowalny dla wszystkich uczestników zaangażowanych w ich realizację na wszystkich etapach wdrożenia.

Instrument „Gwarancja Zatrudnienia”, z punktu widzenia budżetu pozwala zmniejszyć koszty społeczne i ekonomiczne poprzez ograniczenie kosztów ponownej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz zmniejszenie bądź całkowite wyeliminowanie pobierania zasiłków, rent itp. Otrzymane wsparcie pozwoli pracodawcy zachować w zatrudnieniu wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników. Natomiast dla pracownika niepełnosprawnego jest to wsparcie adaptacyjne pozwalające na utrzymanie dotychczasowego zatrudnienia za sprawą dostosowania stanowiska pracy do indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej, umożliwienia leczenia i rehabilitacji oraz zapewnienia indywidualnego zaopatrzenia medycznego, wyrobów medycznych, w sytuacji nabycia niepełnosprawności bądź pogorszenia dotychczasowego stanu zdrowia. Pracownik za sprawą włączenia w proces eliminacji powstałych niedogodności/barier jest w stanie kontynuować zatrudnienie w obecnym miejscu pracy, co zapobiega pogorszeniu jego sytuacji materialnej oraz wykluczeniu zawodowemu.

W procesie testowania zwrócono uwagę na umożliwienie skorzystania ze wsparcia także pracownikowi, którego stan zdrowia pogorszył się, ale z uwagi na to, że legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności nie ma możliwości przedłożenie orzeczenia o stopniu wyższym. Tym samym rekomendujemy, aby w przypadku takich osób tj. legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniem niepełnosprawności lub analogicznym, dokumentem potwierdzającym pogorszenie się stanu zdrowia było zaświadczenie lekarza specjalisty. Z zaświadczenia tego powinno jednoznacznie wynikać, iż stan zdrowia osoby niepełnosprawnej uległ pogorszeniu i wystąpiły nowe ograniczenia zdrowotne, które mogą mieć wpływ na jej pracę zawodową.

Projekt partnerski